CORNELII PRUYS VAN DER HOEVEN,

ORATIO

DE

INSTITUTIONE ACADEMICA,

HABITA DIE VIII. MENSIS FEBRUARII ANNI MDCCCXL;

QUUM MAGISTRATUM ACADEMICUM DEPONERET.

HAGAE-COMITIS,
EX TYPOGRAPHIA REGIA.
1841.

ACADEMIAE CURATORES, PROFESSORES, JUVENES VOSQUE VIRORUM ERUDITORUM CORONA, QUICUNQUE HAEC SACRA NOBISCUM CELEBRARE DIGNAMINI!

Bene ac prudenter maiores nostri instituerunt, ut ipso academiae natali rectores magistratum annuum deponerent. Ita nimirum et diei festi memoriae recolendae et libertati academiae servandae optime prospectum est. Nec minus sapienter, festum hunc diem oratione rectorali celebrandum esse, judicaverunt. Nam si vulgus hominum conviviis, ludis, cantu, dies festos exhilaret, quo quaeso eruditorum animi aut aptiori, aut meliori modo ad hujus diei solemnitatem componerentur, quam istiusmodi ludo litterario, quam Musarum cantu, Socratica inter pocula.

Certe non omnes possunt esse oratores, ut verborum sententiarumque ornatu, ut apto concinnoque corporis motu, ut voce vultuque divinis audientium animos permulceant. Verum ecquis tam agrestis est, tam rudis, tam infans plane, ut nihil neque de rebus divinis, neque de rebus humanis, neque de sua, neque de aliorum scientia expromere et verbis proferre possit? Parum profecto ingenium tam tenue hoc doctoris academici munere et honore dignum existimaretis. Nam nisi liberaliter institutus, nisi academiae, nisi reipublicae litterariae civis tantam personam cum dignitate nemo sustinebit. Atque hanc liberalem, hanc academicam institutionem cogitans, saepius voce tanquam tacita monebar, id mihi sumerem coram vobis hac hora dicendi argumentum. Crebro quidem aliae res permultae, de quibus verba facerem, menti meae obversabantur. Sed erant hae quales quae nocte visuntur species et umbrae meque quasi ex somno evigilantem, ecce institutio academica de se sermonem ut haberem, adhortabatur.

Dicam igitur, quoniam fata sic jubent: *de institutione academica* et dicam ut potero, vos me dicentem benevolentia vestra et humanitate ut sublevetis, etiam atque etiam rogo.

Equidem quaenam sit, aut esse debeat haec institutio, mecum reputans statim incido in contrarias hominum dissentientium ac litigantium sententias. Nempe aliis eadem est atque scholastica, quibus elementa tradere, compendia ad verbum ediscere, examina sustinere, promotionem subire, academicae potissimum institutionis esse videtur quique juvenum iugenia ad unum omnia modulum, ad suum scilicet, redigere cupiunt. Alii contra, nescio quam libertatem somniantes, omnem legum, omnem consuetudinis, omnem omnino disciplinae vim auctoritatemque tollunt eamque demum vocant academicam institutionem, in quam juvenes spontaneo tanquam ingenii motu instinctuque feruntur.

Horum neutra mihi ratio valdopere adridet, neque scholasticorum ista severitas, neque temeritas liberalium. Nam illa puerilem nobis faciet institutionem; haec nullam prorsus. Vos igitur, quae tandem mihi probetur sententia, declarandum esse vobis putatis: idque jure quidem vestro. Ego autem, quo me vortam, nescio videoque primum institutio quid sit, deinde quaenam illa, quam volumus, academica, definiendum esse. Atque hic in ipso sermonis exordio multae mihi magnaeque nascuntur rei difficultates. Nam alia rerum, alia hominum institutio est: haecque ipsa sive varias linguas consulamus, sive in hominum vitas intueamur, seu pervolvamus libros de hoc argumento scriptos, nunc ad corpus, nunc ad mentem, nunc ad animum moresque hominum referenda videtur: ut aliis instituere idem sit quod *alere*, aliis *docere*, aliis vero *castigare*, *corrigere*, *emendare*.

Academiam vero et academicam institutionem definire cupienti, incumbere mihi materiam viribus adeo iniquam sentio, ut de re invenienda fere desperem.

Nostis AA! quae nuper cum Belgis fratribus ea de re disputavimus. Nostis, quot quantaeque agitatae sint quaestiones inter veteris etiam patriae professores, quorum singuli paene qui scriberent, aut dissererent, in singulas abierunt sententias. Nec meum est, tantas inter hos componere lites, nec si vel esset, quo eas pacto componerem, satis teneo.

Equidem, utrum plus proficerem, qui mos medicorum est, ad experientiam adpellans meque convertens, vehementer dubito.

Nam cives academicos observans, alios video, quibus haec vita academica habetur *otium cum dignitate*, quae quamvis in senibus ferenda sit opinio, in junioribus profecto ignaviae culpa non vacabit. Aliis placet, institutionem academicam ad hilaritatem esse institutionem, quorum dum vultus adipe nitet vinoque madet corpus, summum bonum est *gaudere* vitaque frui deliciis et voluptatibus diffluente. Hoc genus hominum inter cives academicos credo perquam rarum est: ast minus forsitan rari sunt, qui mediam legentes viam, studiis quidem dant operam, nec tamen nimiam. Amant isti Musas non perdite, ut juvenes, sed mediocriter, ut senes. Anquirunt, quanto opus sit labore, ut lento lenique passu, sed satis laudabiliter studiorum iter conficiant, nihil magis metuentes, quam corporis animique defatigationem. Lectiones academicas nequaquam frequentant, ne scilicet studia domestica pereant, quae mane tractanda, ut sat supersit temporis ad animorum relaxationem et convivia vespertina.

Perspicitis AA! ut priores, sic hos etiam esse philosophos, de vita rebusque humanis acute et subtiliter admodum disputantes, quorum ut alteri ἡδονὴν Epicuri, sic alteri mediocritatem Peripateticorum sibi proposuisse videntur. Neque tamen illorum puerilis hilaritas, horum gravitas senilis nobismet adeo probatur, ut eos summa laude dignos habeamus

Sed quid hujus aetatis nos moretur experientia, de qua qui intersumus ipsi, minus aequo fortasse judicabimus animo. Historiam invocemus testem, historiam prisci aevi, quo suus litteris constabat honos et antiqui mores erant et antiqua studia! Vereor AA! ne in praeterita tempora inspicientes eandem scenam agi videamus. Testes cito eruditissimum rerum academicarum historicum Siegenbeekium nostrum et principem litterarum veterum doctorem Wyttenbachium, Ruhnkenii praeceptoris vitam narrantem. Et hic quidem de Ruhnkenii scholis historicis: « harum utilitati, inquit, ac suavitati scholarum indicio etiam fuit earum frequentia, non quidem illa maxima, sed major tamen, quam ab illius seculi perversitate exspectari poterat. Recens tunc, sic pergit, inter homines nostros invaluerat error, historiam libris legendis rectius disci, quam adeundis professorum scholis. Hemsterhusius solitus erat, historiam reipublicae Batavae enarrare, tanta audientium multitudine et adprobatione, ut illa non solum historiae, sed et prudentiae civilis institutio haberetur; at Wagenarii de historia patriae opere edito, paulatim

deficientibus discipulorum ad id, quod ut quidem putabant, jam editum legere possent, studiis, illae Hemsterhusii scholae vacuae relinquebantur. » Atque haec fuit Hemsterhusii professoris fortuna, qui qualis quantusque etiam in docendo fuerit, ex Ruhnkenio discimus, viri immortalis auditore ac discipulo.

Cum igitur ad hanc nostram de institutione academica quaestionem neque consentiens virorum clarissimorum vox, nec civium academicorum vita, nec praesentis, nec praeteritae aetatis experientia probabiliter respondeant, alio nos transferamus, necesse est.

Atque hic peropportune decreti Regii cogitatio subit, unde quod quaerimus, cognoscere forsitan poterimus. Eo loco dicitur academica institutio *eruditorum futurorum* προπαιδεία, hujusque institutionis variae partes describuntur ac qua lege et conditione gradum doctoralem in unoquoque doctrinarum genere capessere quis possit, significatur: agitur etiam de numero ac stipendio professorum deque administratione academica, verbo de quibusvis ad externam rei condionem ac formam pertinentibus; verum de interiore hujus institutionis ratione et indole ibi nec agitur, nec agi poterat: ita ut habeamus machinam descriptam, ignoremus machinae motus et potentias praesertim motrices ac supparem teneamus rei cognitionem cognitioni corporis humani anatomicae: formam conspicimus et artuum compositionem et mirabilem fabricationem, verum abest vita et anima et motus et spiritus omnis, quo alebatur, movebatur, vivebat. Et quae tandem est illa vis organismi academici motrix corpus isthoc iners excitans, erigens, movens, animans? In corpore ac materia hanc vim frustra quaesiveritis: frustra pariter in rerum externarum conditione. Ad animum igitur mens convertenda est: ad eum quem, non hominis umbram, aut simulacrum, sed verum appellamus *hominem* ad ejusque interpretem philosophiam, quae nisi doceret et ostenderet, quod praeclare Horatius: ***doctrina sed vim promovet insitam***, inanis foret et vana omnis haec nostra de institutione academica disputatio.

Et profecto ita est AA! inest hominibus vis insita, quam doctrina academica promovere, inest seminium, quod somno tanquam sepultum et corpore eheu! nimis oppressum, excitare, fovere, alere oportet. Hoc autem seminium, haec vis insita, hoc cujusvis academicae institutionis principium ut cognoscamus, agite psychologiam adhibeamus interpretem remque ab initio repetamus.

Socrates, quem mortalium sapientissimum sapiens vocavit antiquitas,

nullam aliam se profiteri praeter parvam quandam amandi disciplinam, ajebat. Socraticum illud ἐλέγοντε φίλοντε tanquam sapiendi principium ponentes, ab eo omnem nostram ordiamur disputationem. Nec vobis, opinor, displicebit AA! ut hoc die festo *amorem* sermone celebremus, qualis eroticus sermo non tantum nobis senioribus, sed huic etiam juventuti academicae gratus esse et acceptus debet. Ab amore enim omnis institutio, tanquam fonte ac principio, ducitur.

Verum operae pretium est, in hunc amorem inquirere, quem artium scientiarumque fontem habuere ac dixere veteres. Nam alius est amor animalibus cum hominibus communis, alius est proprius hominibus. « Omne animal, ut recte viderant illi, se ipsum diligit, ac simul ut ortum est, id agit, ut se conservet. » Hic amor sui hominibus est cum animantibus communis: quique eo duntaxat ducuntur, nae illi subsistunt in primis illius amandi disciplinae elementis! Sed advortite quaeso animantium hominumque discrimen: illorum perbrevis est ad naturae suae perfectionem institutio, horum et longa infantia, et multa egestas, ut in domo paterna parentum, fratrum, sororum caritatibus explicetur: qui ardor amoris semel incitatus cum una domo jam capi non possit, sequuntur amicitiae, connubia, adfinitates, amor patriae generisque humani, quod omnes omnium caritates complectitur. Ut autem parentum cum liberis, sic praeceptorum est cum discipulis conjunctio; quae quum mutua benevolentia et studiorum communione nitatur, naturae humanae praestantiam maxime manifestat. Simul vero hac amoris mutui significatione declaratur, non corporis tantum, sed animi quoque sui amore trahi homines, qui quo praestantior, eo erit ipse amantior: cumque ab aliis diligimur, hos diligere mutuo et amare discimus, ex praeclara illa veteris philosophi voce: ἔρως ἀντέρωτα τίκτει. Haec ut eleganter a veteribus exposita sunt, ita vereor maxime adfirmare, tales revera esse, quales illi ingenio sibi finxerint, homines. De amore sui vobiscum o veteres philosophi! non pugnabimus: sed ex animantium hocce amore humanum existere, id est quod μετὰ φύσιν judicamus. Illum, quem amandi disciplinae initium dicitis, vereor ne ipsius sit finis vosque pulcra specie capti nubem pro Junone amplectamini. Nonne liberorum in parentes impietas, rara fratrum gratia, lites conjugum, amicitiarum instabilitas, hominum populorumque simultates et odia deque principatu certamina tam quotidianae observationis sunt, ut vel in proverbia abierint?

Quo magis veritati consentaneum est illud recentioris philosophi placitum: *homines natura versari in conditione perpetui belli omnium contra omnes.*

En philosophiam philosophiae repugnantem, quarum ut altera pulcri, sic altera veri sese specie commendare videtur! Ecquis nobis hunc nodum solvet? Iterum ad Socratem revertamur, philosophiae parentem, qui quia discere amorem homines oportere noverat, amandi disciplinam professus est. Latent quidem in homine optimarum virtutum semina, sed nisi irrigentur et foveantur, corpore oppressa latent aeternumque latebunt. Et quemadmodum in rerum natura solis calore ac luce et crescunt et efflorescunt suoque tempore fructus ferunt arbores, sic hominum animi amore, tanquam sole, illustrari et foecundari debent. Amor amorem parit: id qui fiat, amandi disciplina Socratis docemur.

Est autem discernendus verus amor ab amoris vana specie, quae corpus quaeque corporis sunt, res terrestres solas spectat et cum amore vero, quamdiu vivimus inque hac terra degimus, de imperio certat. Ab isto amore terrestri vana pariter et inanis philosophia nata est, quam veram esse credunt vitaeque magistram ac ducem sequuntur mortales. Ea non quid pulcrum, verum, bonum, curat ac rogat perpetuo, sed quid commodum, quid jucundum, quid utile. Sophistarum arte de homine rebusque humanis disputat, neque abest facundia dictis. Non facile ea qualis sit, cognoscitur. Nam nec unus idemque ei vultus est, nec forma eadem. Nunc Sirenum voce cantat, nunc Deae Ignaviae partes agit, nunc Nestoris sapientiam dulcemque eloquentiam imitatur, nunc religionis ipsius personam sustinere sibi adrogat ipsamque similiter amandi disciplinam se tradere gloriatur, ab eodem principio, ab amore scilicet sui, rem repetens' « Non temere sati ac creati estis, o mortales! (sic nos homunciones adloquitur) sed eo quidem Deorum consilio, ut vitam viveretis quam felicissimam vereque vitalem. Sequimini naturam et quo natura ducat, advertite. Haec autem ut utilitatem praecipue sectemini, vos adhortatur, quae et optimarum quarumvis rerum inventrix et artium scientiarumque magistra et optima dux vitae rerumque omnium et principium et finis et summum, quod quaeritis, bonum. Utilitate enim omnes res humanas metiri, ad eam quaecunque cogitatis et facitis dirigere, hanc colere, hanc rebus quibusvis anteponere decet. Utilitas artes et scientias humanas invenit, excoluit, perfecit. Haec disciplinarum doctrinarumque et rationem docuit et modum. Haec academias condidit et univer-

sitates. Ad hanc omnis hominum institutio sive privata, sive publica, sive prima, sive ultima ipsaque adeo academia componenda est. Ac si ea potissimum laudanda sit doctrina, quae tanquam doctrinarum mater et parens a primis inde initiis ad ultimos usque fines res deducat unoque principio rerum et origines et eventum complectatur, quam tandem majore laude celebrabitis prae ea, quae ab ipsa, quam pollicetur, utilitate commendationem habet maximam.»

Ex hac sui ipsius laudatione intelligimus, eam nec parvi aestimandam esse, neque exiguos fructus promittere.

Quapropter lubet, periculum facere ejus eamque interrogare et perquirere, quid ex ea ad veram institutionis academicae cognitionem proficiamus. Ad quam quaestionem quid ipsa respondeat, vos si aveatis scire, audite eam diserte ac probabiliter disserentem. « Academias quemadmodum utilitas condidit, ceu doctrinarum quarumvis seminaria, ac theologorum, litteratorum, jureconsultorum, medicorum officinas, ita in omni academica institutione, quid utile, quid non, ante omnia ac praecipue curandum est. Linguae Latinae, ut ab ea incipiamus, quae eruditionis principium vulgo habetur, ea sufficit notitia, qua opus est ad professorum scholas cum fructu adeundas; quarum plurimae ut patrio sermone habeantur, in votis est. Graeca vix nisi theologis et litteratoribus convenit et illis quidem Graeca Hebraica, caeteris quantum requiritur ad nonnullarum vocum, quibus in scientiis quique suis utuntur, intelligentiam. Cur igitur pueri quinquennium his litteris in Gymnasio insudarent? Propaedeutica quam compendiosa magisque fructuosa forent, quando unam audirent utilitatem! Quid mathesis, quid logica ad theologiam, ad jurisprudentiam attinent, quarum illa ex fide et codice sacro, haec ex lege scripta omnis pendet? Medicum quid litterae veteres, philosophiae quid juvarent studia, cujus tota ars experientia nititur quique morbos non eloquentia, sed remediis curaturus est. Botanice vero et chymia et zoologia contentus sit pharmaceutica, i. e. plantarum animaliumque eorum cognitione, quorum in codice pharmaceutico fit mentio, et paucorum animalium praeterea, quorum maxima est cum homine similitudo: simiarum praecipue: ***nam simia quam similis turpissima bestia nobis.***

Haec de propaedeuticis. Sequuntur reliqua quarumvis doctrinarum studia, in quibus, cum virtus actione constet, ut practica sint, inprimis enitendum est. Theologus igitur concionari potissimum discat ac pravos populi mores

emendare, jureconsultus caussas agere, medicus praxin medicam facere, litterator grammaticam pueros docere: neque oleum et operam perdant, sive metaphysica, sive theologia naturali, de quibus num sint, nec ne, diu multumque disputatum est et adhucdum disputatur, sive astronomia, sive litteris Orientalibus praeter Hebraeas colendis, sive studiis philosophicis, politicis, oeconomicis, historicis, quae theologum vel jureconsultum non facient.

Et uti cum scientiis mathematicis et physicis litterae humaniores nil commune habent, ita tuto has negliget philosophus, neque admodum desiderabit aut metaphysicam, aut historiam philosophiae; quemadmodum litterarum doctor facile carebit omni illo adparatu scientiarum, quae in Gymnasiis non traduntur. Tempore vero et otio quam intemperanter abuterentur, qui ante omnia in studiis praxin non cogitent, vel medicorum monstratur exemplo, quibus in theoria versantibus omnis natura cognoscenda est, tam corporum inanimatorum, quam animatorum: fossilium, plantarum, animalium: quae ut ipsa infinita est, sic ab arte facienda mentem inprimis avertit, quae neque cognitionibus istis, nec contemplationibus, sed usu et exercitatione discitur. »

O praeclaram vereque practicam philosophiam, quae vitam nobis longam, artem brevem effecisti! Quam curta, quam habilis scientiae supellex! Te si sequeremur ducem, tuis si obtemperaremus praeceptis, neque tanta indigeremus scientiarum pompa, nec tam longo et tortuoso studiorum cursu, nec tam sumptuosa disciplina academica: ipsaque forsitan non indigeremus academia: siquidem praestaret, propaedeuticas disciplinas vel domi discere, vel in Gymnasio, et academiarum loco scholas fundare practicas: theologorum v. c. Trajecti, jureconsultorum Groningae, litteratorum Lugduni, medicorum Amstelodami, quo loco et opima aegrotantium seges et mira nosocomiorum, amplitudo; qua quidem ratione quantopere parsimoniae consultum foret, non est, quod moneam.

Habetis AA! academiam ad utilitatis studium conformatam, aut potius habetis eam philosophia utilis ac pragmatica prorsus sublatam. Nempe in hac inquisitione aliquid mirum nobis evenit, qui duce ea philosophia quaerentes et investigantes institutionem academicam, quo tempore eam adprehendisse arbitrabamur, ecce fugit indignata sub umbras!

Quandoquidem igitur nulla nobis spes relinquitur, fore ut hac eam via

inveniamus, ecquid nobis superest, quam ut eo revertamur, unde digressi sumus atque ad Socratem eiusque philosophiam et parvam amandi disciplinam redeamus.

« Tantus est innatus in nobis cognitionis amor et scientiae, ut nemo dubitare possit, quin ad eas res hominum natura, nullo emolumento invitata, rapiatur videmusne ut pueri ne verberibus quidem a contemplandis rebus perquirendisque deterreantur? Ut pulsi requirant et aliquid scire se gaudeant? Ut aliis narrare gestiant? Ut pompa, ludis atque ejusmodi spectaculis teneantur ob eamque rem vel famem et sitim perferant? Quid vero qui ingenuis studiis atque artibus delectantur, nonne videmus eos nec valetudinis, nec rei familiaris habere rationem omniaque perpeti, ipsa cognitione et scientia captos et cum maximis curis et laboribus compensare eam, quam ex discendo capiunt, voluptatem? »

Haec praeclara Tullii verba nobis natura inesse cognitionis amorem et scientiae testantur: idque revera in pueris animadvertimus, in quibus ut in speculo natura cernitur. Bene igitur nobiscum actum est, quod institutionis habeamus fontem ac principium in animo ipso positum. Sed qualis tandem sit ille amor, nondum probe tenemus puerisque an boni auctor, an mali sit, haesitamus. Nostra vero plurimi interest, ne verba nobis dare patiamur neve in ideas conversa mente, homines nobis fingamus, quales nec sunt, nec fuerunt.

Itaque pueros sane cognitionis amore et scientiae duci videmus, sed caveamus, ne nimis magnifice de hoc amore sentiamus.

Curiositatis hoc magis est et rerum novarum studium, quam scientiae et cognitionis. Quaeritant quidem, nec interrogandi quaerendique finis est, sed semper novi quid, ab una re transsilientes ad alteram et siquid sive audiendo, seu legendo didicerint, quam elato sunt animo, quam superbiunt, quam supra alios se efferunt eosque despiciunt, ut *pedantismus* huius praesertim aetatis eorumque, qui aetate licet adultiores, ingenio tamen et moribus pueros referunt, esse videatur. Cui puerorum recens ex Gymnasio prodeuntium *pedantismo* mederi academiae cives conantur novitiorum commilitonum initiatione, de qua, uti de aliis juniorum medicorum remediis, , eo, quo solebat modo adhibitum, dubia res est, utrum malo, cui oppugnando destinabatur, mitius sit, an pejus.

Quid igitur qualisque sit ille a Tullio celebratus puerorum cognitionis

amor et scientiae et quam parum huic academicae institutioni conveniat, perspicitis. Quis enim sanae mentis dicat, aut habeat academiam quoddam quasi *pedantismi* seminarium?

Sic hercle disputando ac perquirendo non multum hucusque profecimus AA! neque e longinquo portum, quo tendimus, video. Nec tamen desperandum est, duce et auspice Socrate. Eum nimirum nec latuit iste puerorum *pedantismus*, neque idoneum ac suppar *pedantismo* remedium. Xenophontem legentes, praeceptoris recolentem memoriam, ubivis offendimus pueros, aut adolescentulos vanos, superbos, adrogantes suaque tumidos et inflatos scientia. Horum animos sermonibus suis purgare, emendare, corrigere et a pravis opinionibus liberare studebat, ostendendo, eximia ea, qua pollebat, obstetricandi arte, quam nihil scirent nihilque ingenio parerent, qui sese mira scientiae prole gravidos credebant, ut ipsis acciderit idem, quod in fabula:

Parturiunt montes, nascetur ridiculus mus.

Sic in juvenum animis pudorem concitabat et dolorem salutarem, quibus qui sibi prius placebant mirifice, jam displicebant vehementer, animulae suae turpitudine ingeniique tenuitate, tanquam in speculo, conspectis. Nunc non pictam a semet ipsis effigiem sui, ut solebant, admirari, diligere, venerari, sed tanquam e somnio evigilantes, se ipsos, qualis essent revera, cognoscere, neque aliis se praeponere eosque contemnere, verum ex tanto quo tenebantur, morbo convalescere denique coeperunt. Hoc est illud Apollinis Delphici oraculum: *nosce te ipsum*, ex cujus tanquam cognoscendi sapiendique initio, ex cujus, inquam, recta interpretatione omnis hominum scientia rite existimabitur omnisque juvenum institutio pendet.

Ab hoc oraculo ipse philosophandi amandique initium duxerat Socrates. Nimirum a se ipso cognoscendo, emendando, corrigendo auspicatus erat juventutis erudiendae munus. Haec ei fuerat ad tantum opus legitima praeparatio et initiatio. Nec facilis labor erat: nam vitiosus erat Socrates et libidinosus genioque indulgendi cupidus. Tali animo ingenerandae erant ἐγκράτεια, αὐτάρκεια, αὐτοκρατορία, addiscenda omnibusque aliis rebus anteponenda virtus. Sic ipse e tenebris opinionum ad lucem veritatis evectus,

hanc unam amare, colere, sequi, aliis tradere didicit: quaque est amor germanus fortitudine, pro ea mortem oppetere, non recusavit.

Ecce, quam profitebatur Socrates, amandi disciplinam nobis quaerendo invenisse videmur: necdum tamen eam adplicuimus ad institutionem academicam, ut num ei aliquatenus congruat, cognosceremus.

Plura sunt institutionum genera, ut plura sunt ingeniorum genera humanorum. Est institutio prima, primo vitae tempori apta infantibusque: qua fari discunt et scribere et legere et numerare. Haec institutio infantilis hominum vulgo adcommodata est ac sufficit, qui manuum opere durisque laboribus victum quaerunt: utilissima profecto classis civium, cui quod litterarum studiis indulgere possint eruditi, debetur. Est institutio altera, puerorum ingeniis apta, quae et grammatices docet et linguarum et historiae aliarumque scientiarum elementa et artium, qua quidem puerili institutione reliquorum praeter eruditos civium animi ad vitae civilis munera obeunda instruuntur.

Est denique ultima eaque academica institutio, doctis, eruditis solis propria, qua ad cultum humanitatis informantur ingenia hominum. Ad hanc requiritur non tantum linguarum veterum peritia, verum inprimis animus requiritur Musarum et sapientiae amicus. Nam hoc nomine potissimum ab omni reliqua institutione differt, quod uti caetera institutionum genera utilitatis maxime caussa existunt, haec utilitatem non aspernatur quidem, sed eam nec solam, nec praecipuam venatur, verum ad altiora tendens, quod pulcrum, verum, honestum est, inprimis quaerit. Nam cum plerique homines vel quaestus causa, vel voluptatum corporearum, vel famae denique scientias sibi expetunt, nonnulli sunt, pauci fateor, qui scientias amant, non quod utiles sunt, sed quod pulcrae, honestae, praeclarae: cumque vulgus hominum ipsas ancillarum loco habent, quarum nempe ministerio utuntur ad cupiditates suas; hi loco amicarum colunt, quibuscum matrimonio honesto conjungi cupiunt.

Quicunque eo est animi sensu, is est, quem quaerimus, academiae civis, ad hanc nostram institutionem natus et factus. Ardet in ejus pectore divinus ille ignis amoris, quo inflammatur, quo incalescit, quo ad praeclara quaevis incitatur, quo nihil non suscipere, perferre, pati velit, sive laboris, sive taedii, sive molestiae, ut compos tandem fiat votorum suorum.

Quodsi igitur, quod primo in omni institutione quaeritur, indoles qualis esse decet huic nostrae academicae institutioni apta, nobis indaganda sit, indolem laudamus ac celebramus *amatoriam:* id est amoris veri, divini capacem. Non terrestrem cogitamus terrestrium voluptatum, qui Cereris, Bacchi, Venerisque cultu satiari cupit, sed eum, qui ut ipse immortalis est, ita Venerem colit Uraniam hujusque vera pulcritudine capitur. Haec ipsa est ad scientiarum mysteria initiatio, sine qua nec matheseos juvabunt, nec humaniorum studia litterarum, quorum illa menti nostrae verum conspiciendum exhibebit, nec tamen ipsi quanti simus, quo loco et numero habendi, quam parvi, quam magni, quam leves, quam graves, docebit nosque veraces veritatisque et amicos et cultores non magis, quam ea si careremus, efficiet: haec vero tam parum animo proficient nostro, ut pulcrum in libris venantes et mirati, ipsi turpes prorsus simus et turpia sequamur.

Itaque institutio perpetua ad amorem progressio est, cujus vi divina sensus internos excitare dormientes atque e morte ad vitam evocare oportet.

Hoc modo Socratice de institutione academica disputando, hujus nobis notionem magis magisque informare ac perficere videmur. Scilicet non illud duntaxat quaerimus, docti ut fiant et eruditi artium scientiarumque studiosi, verum homines ut fiant, vere humani; neque patriae prodest, ex hac officina multos quotannis prodire verbi divini ministros, caussarum patronos, medicinae doctores, sed prodest plurimum, prodire viros juvenes, vero ingenii animique cultu commendabiles.

Eam quidem fuisse majorum nostrorum, virorum prudentissimorum mentem in condenda academia, vel exinde licet suspicari, quod non singulas fundarint singularum doctrinarum scholas, sed unam voluerint, quae omnes ingenuas artes, quae ad humanitatem pertinent, tanquam cognatas et communi vinculo junctas, complecteretur, academiam.

Hactenus nobis communem quandam studiorum parasse videmur sive isagogen, sive initiationem, constituentes ac definientes *eroticen* illam Socraticam ejusque vim in disciplinas commonstrantes; cujus quanta sit efficacitas ad studia etiam propaedeutica juvenibus commendanda, Brugmansii, viri summi exemplo didici, quo docente tantus erat juvenum et virorum tum doctissimorum, tum clarissimorum: theologorum, medicorum, jure-

consultorum concursus, ut omnem ferme academiam in propaedeuticis ad medicinam versari, credidisses. Nec mirum. Vir magnus erat Brugmansius, praeclaram naturae scientiam ardens: erat disertus; *nam pectus est*, *quod disertum facit*. Verum caveamus, ne iterum decipiamur, atque auditorum numero nostrae sive doctrinae, sive disciplinae computemus praestantiam. Nam amor verus minus ardoris quodam impetu, quam constantia ac stabilitate dignoscitur, nec suscitare eum sufficit, verum firmare oportet ac magis magisque corroborare.

Ecce igitur nobis academiae civibus de amoris non tantum ardore, verum stabilitate inprimis ac constantia certamen propositum!

Capiuntur juvenes pulcritudine, gratiis, veneribus sicque in alias semper aliasque involant scientias, eas praesertim, quae novitatis gratia maxime ipsorum ingeniis juvenilibus placent. Sunt haec amandi disciplinae initia prima: necdum verus amor hic est, qui pulcri tantum specie tenetur et quemadmodum qui vere amat, non corpus pulcrum amat, sed animum pulcrum, sic scientiarum amator non tam scientiarum formis, quam vera ipsarum pulcritudine capietur, i. e. amabit eas eatenus quatenus, verae sunt: hoc autem ecquid aliud est, quam amare *verum*. Quo amore qui ducitur, eum non insanire, sed sapere juremerito dicimus. Nam, quemadmodum vagus ille amor polymathiam aliquam, aut polyhistoriam parit, quae scientiae aut praelusio quaedam, aut umbra, sic stabilis, constans demum parit *scientiam*.

Quid autem sit verum illud, quod amare cunctisque rebus praeponere decet, quaerentes, denuo in medio orationis cursu interpellamur complurium sapientum vocibus: quorum alii omnia fluere, nihil constanter manere; alii homines nihil scire, opinari omnia, nullamque esse veritatis aut notam, aut criterium clamant. Scepticorum hoc placitum est, quod si audiamus, ex veri amatoribus amatores opinionis facti sumus.

Siccine nos opinionem ut stabili constantique amore prosequamur, Socratis tanquam voce moneremur? Bona verba quaeso! Eorum haec vox est, qui propter ipsam amoris inconstantiam, caussa veritatis prodita, repulsam tulerunt. Non desperandum est, nec ignaviae indulgendum: nam nullus amor sine labore, sine molestia, sine certamine. Quod certamen amoris plurimis atque illustrissimis verbis sententiisque celebravit Tullius, qui:

nihil esse in vita magnopere expetendum, exclamat, nisi laudem atque honestatem: in ea autem persequenda omnes cruciatus corporis, omnia pericula mortis atque exsilii parvi esse ducenda; neque hoc dissimulandum, sed prae nobis ferendum: trahi nos omnes laudis studio et optimum quemque maxime gloria duci; nullam virtutem aliam mercedem laborum periculorumque desiderare, praeter hanc laudis et gloriae, qua quidem detracta, quid esset, quod in hoc tam exiguo vitae curriculo et tam brevi tantis nos in laboribus exerceremus; nunc insidere quandam in optimo quoque virtutem, quae dies et noctes animum gloriae stimulis concitat atque admonet, non cum vitae tempore esse dimittendam commemorationem nominis nostri, sed cum omni posteritate adaequandam. »

Quibus tamen verbis sententiisque me confiteor, haud parum conturbari: siquidem hicce amor Tullii non veritatis, sed laudis et gloriae et famae celebritatis amor mihi esse videtur. Virtutis quidem et honestatis hoc loco fit mentio, verum utraque tam arcte cum laude et gloria copulatur, ut coaluisse videantur, neque ab altera discernamus alteram: de veritate ne verbum quidem. Nobis autem verum sectantibus nequaquam committendum est, ut famae nominisque celebritatis amorem sancto hoc veritatis nomine amoris dicamus: quod qui faciunt, gloriae studio ad verum et pulcrum et bonum duci homines posse, opinantur. A qua quidem opinione tantum ego absum, ut verear, ne hisce famae et celebritatis et gloriae amatoribus idem, quod Regi illi apud Herodotum accidat, qui uxoris suae pulcritudine superbiens, eam nudam servo spectandam praebuit: quo facto, indignatio mulieris ipsum et uxore et regno et vita privavit.

Cavendum idcirco, ne falsa rerum specie decepti umbras consectemur et simulacra ipsique inanem rumorem aucupantes et scientiae veritatisque caussam prodamus et animo ipsi nostro labem inferamus, amnibus nullis eluendam.

Quisnam igitur sit ille veri amor, iterum iterumque rogamus. An scientiarum doctrinarumve, an nostrae tantum est, quam profitemur, amor scientiae? Minime gentium! An ignoramus, illas crebro veritatis tantummodo formam habere et similitudinem, in quibus opinabilia, conjecturalia, falsa veris ubique et certis mixta sunt: nostrae autem scientiae amorem cum nostri

amore tantopere confundi atque confluere, ut quo ardentius nostram diligamus, eo in alias scientias nos faciat iniquiores?

Scilicet simulacrorum et histrionum plena hominum vita est, ut crederetis fabulam agi et fraudem fieri mortalibus. Nam quae vulgo feruntur scientiae, non sunt, sed simulacra scientiarum: qui scientiarum dicuntur cultores, saepenumero histriones sunt, eruditorum persona induti. Quae reputans in memoriam redeo praeclarae vocis Verulamii: *ad regnum scientiarum pariter, atque ad regnum coelorum nemini aditum patere, nisi infanti*, i. e. ei, qui eodem sit, quo infans, animi habitu: candido, simplici, puro et libero inprimis ab opinionibus praejudicatis; qualis in optimo quoque maxime cernitur. Ab hoc enim quis propius aberat, quam ille simplicitatis et veritatis cultor integerrimus Boerhaavius, qui, quemadmodum ipse refert, invitatus haud semel a viro primariae dignitatis, qui gratia florebat Regis Gulielmi III, ut Hagam Comitum sedem caperet fortunarum suarum, declinavit constans, contentus videlicet vita libera, remota a turbis; studiisque porro percolendis unice impensa, ubi non cogeretur, alia dicere et simulare, alia sentire et dissimulare: affectuum studiis regi, rapi. »

Suppar Ruhnkenii est de Tib. Hemsterhusio testimonium: « famae et magnae de se opinionis prope negligens erat, minime omnium curans plausum vulgi, cui propterea paene ignotus vixit. At quo minus gloriam venabatur, eo magis ad eum sponte veniebat. Quis enim nescit, omnes omnium gentium eruditos una voce, una sententia regnum in litteris ad ipsum detulisse?

Et de Ruhnkenio Wyttenbachii: « veritatis amor et professio omnium ei fuit officiorum antiquissimum caeterorumque origo et principium. Nec ipse unquam aliter loquebatur, quam sentiebat, nec eos, qui secus facerent, ferre poterat: nec magis ferebat illos, licet non sermone, tamen re et facto mendaces, qui vultu, oculis, gestu, habitu, aliquam doctrinae, prudentiae, virtutis speciem simularent: ab eaque vanitate tantum aberat, ut imperitis, qui fere opinione ducuntur, minus etiam, quam erat, eruditus ingeniosusque videretur et se videri, aequissime pateretur. — Volebat talis videri, qualis erat, nec alius in scriptis, quam in sermone et vitae consuetudine. »

Talem animi habitum ut in magnis illis viris suspicimus, ita quo erant veri amore, aperte significare, censemus.

Necdum tamen *verum* illud, ubinam reperiamus, intelligimus et quo magis perquiramus atque investigemus, eo magis aufugere et abs mente et cogitatione nostra recedere ipsum videtur. Nam si neque in rebus extra nos positis, neque in nobis homuncionibus, neque in scientiis doctrinisque habitet, neque laudis studio comparetur, ubinam tandem lateat et quo artificio possit ex latebris suis extrahi, penitus totosque nos ignorare fateamur, necesse est.

Quid vobis videatur, nescio AA! Mihi non ea est temeritas, ut *verum* hactenus me invenisse, aut vobis monstrare posse, existimem. Forsitan, si plane, quid et quale esset, teneremus, ut fert hominum mos, amandi ardor langueseeret: forsitan veritatis splendor praestringeret mortalium oculos. Nos interim verum quaerere, ne desinamus, illudque, quod facimus, amemus: sic magna nos spes tenet, fore ut, nisi in hac vita, in altera saltem illa post mortem, quam veram vitam vereque vitalem adpellamus, ea, quam constanter amavimus et unam coluimus, potiamur veritate.

Ad hunc amorem in adolescentium animis excitandum, fovendum, alendum quid magis efficax est, quam institutio academica? Hic juvenes sunt generosi, qui non contenti scholastica puerorum institutione, altiora petunt, pulcri cujusque studio incitati, amicitiae et communium studiorum vinculo juncti, virtutum inter aequales aemuli. Hic bibliothecae, tanquam habitacula ac domus summorum ingeniorum. Hic virorum eruditorum ordo, quorum omnis vita scientiis consecrata est, qui juventuti academicae prodesse ejusque utilitatibus et commodis inservire cupiunt.

Plures in patria nostra sunt urbes, loci amoenitate, aedificiorum magnificentia, incolarum numero hanc Leidam nostram superantes. Magnitudine, splendore, opibus, divitiis, mercatura superbit Amstelodamum seseque metropolin esse, juremerito gloriatur. Sedis regiae nomine gaudet atque

exsultat Hagana civitas. Nam ibi Regis augustissimi domus et nobilis stirpis Arausiacae. Quid magis ad hilaritatem laetitiamque mentes componit, quam Roterodami mei, urbis florentissimae adspectus? Et tamen una Leida est hujus Hollandiae nostrae civitas academica. Haec antiquissima scientiarum sedes. Haec alma Musarum domus. Haec Minervae sacra urbs. Hae Athenae Batavae.

Plena isthaec urbs nostra monumentorum avitae gloriae, sapientiae majorum, eruditionis Batavae. Hic hortus Boerhaavii, hic Albini supellex; hic museum Brugmansii. Hic vixere et floruere litterarum heroës Scaliger, Salmasius, Hemsterhusius, Ruhnkenius, Valckenarius, Wyttenbachius. Hic senaculum est et auditorium, ubi vultus adspicere et voces audire divinas virorum illustrium videmur. Hic locus est institutionis academicae, quo aptiorem nullum, aut meliorem inveneris.

Sic academia est civitas litteraria, in qua ut mercatores de mercibus, sic litteratores de litteris artibusque, quae ad humanitatem pertinent, sermones miscent. Oderunt profanum vulgus et arcent. Nec aures perstrepunt rerum politicarum turbae, nec clamores hominum de imperio certantium, nec invidorum, aliorum famae obtrectantium, convicia, nec superbia et fastus nobilium. Scientiae suae vivit et veritati, hanc amat, diligit, colit sacra gens civium academicorum. Sed simul diligunt, amant, colunt omnes, quotquot flagrant discendi ardore. Atque ita cunctos jungit idem amicitiae vinculum, quo quid carius esse, aut pulcrius potest? Aut quae possessio maioris aestimanda est, quam amicus, quae tanto carior auro opibusque, quanto rebus istis inanimatis praestantior *homo*.

Adumbravi AA! quam mente complector, eximiam civitatis academicae speciem, non in alienas intuens peregrinasque universitates, sed in nostram intuens priscam illam academiam Lugduno-Batavam.

Etenim curemus oportet, ne populorum aliorum instituta et mores mirati, quod nos deceat nostrosque homines, exquirere negligamus. Quid autem deceat, ab eo qui se ignoret, intelligi nullo modo potest. An credamus, oraculum illud Delphicum hominibus singulis editum esse, gentibus universis non esse? Nonne multa, quae Graecorum moribus erant decora, apud Ro-

manos turpia putabantur? Quis vestrum AA. HH! memoriae non mandavit, quae de hoc loco, in explicandis officiis, ab oratore et philosopho Romano tradita et praecepta sunt: tenenda esse sua cuique propriamque servandam naturam, ut etiamsi sint alia graviora atque meliora, tamen nos studia nostra nostrae naturae regula metiamur: imitandos scenicos, qui non optimas, sed sibi adcommodatissimas fabulas eligunt: et ad quas res aptissimi erimus, in iis potissimum elaborandum. »

Quo minus audiendi sunt isti peregrinatores, qui facto tridui, aut quatridui per regnum hoc parvum itinere, de rebus nostris, ingeniis, moribus, studiis sententiam pronuntiant omniaque ad se suaque referentes, cum irrisione audientium militem imitantur gloriosum; quorum nonnulli tantae sunt impudentiae, ut hujus judicii sui levitatem et iniquitatem, editis libris, prodant ac divulgent. Quodsi docti cupiatis preregrini de nobis audire judicium, illius citabo, qui non triduum, sed decennium in Batavia degerat, Ruhnkenii.

Naturam autem nobis propriam minus recte ex aliorum scriptis et sermonibus, quam ex maiorum nostrorum studiis et monumentis litterariis noscere poterimus. Ea non tantum spirant libertatis sensum, qui veluti quidam sanitatis odor Ruhnkenio in hanc regionem ingresso continuo occurrerat, sed doctrinam reconditam promunt, pari simplicitate et elegantia insignem. Hoc sensu Boerhaavii illud: *simplex veri sigillum* accipio, cujus doctrina justo meritoque *medicinae collectivae* nomine laudatur: summam nempe complectentis omnium temporum et locorum scientiae. Hoc sensu Albinus, origine quidem ac gente Germanus, indole vero et studiis Batavus, non museum reliquit splendidum, sed parvam, at elegantem supellectilem anatomicam; in qua non numerus speciminum, sed perfectio operis eminet. Hoc sensu in studiis viam regiam sequebantur patres et eam demum probabant sibique optabant eruditionem, quae ex ipsis fontibus esset petita. Hoc sensu Boerhaavius, Schultensius, Hemsterhusius eam in legendo consuetudinem tenuerunt, ut a veterrimo quoque scriptore gradum facerent ad eum, qui proximus esset aetate, eandemque aliis etiam atque etiam commendarunt.

Quae consuetudo quanti sit putanda cum ad scientiarum adcuratam cognitionem, tum ad rerum novarum inventionem et existimationem ipsamque

adeo artem criticam, tum ad nostrorum denique, quae vivimus, temporum intelligentiam, quis est, qui non videat; ut haec demum litteraria et historica methodus, cum omnem comprehendat scientiarum vitam, vere *genetica* dici haberique mereatur.

Ecce pensum AA! quod nobis a majoribus datum est! Hoc genere laudis inter reliquas Europae gentes excellere nobis licet! Hoc nobis nomine cara sit academia, nec minus cara parentum exemplis monitisque tradita disciplina: quam quo loco habeant aequales, immo quantopere vituperent, ostendit nubes ephemeridum, quibus hodie obruimur, quibusque lepidus quidam Gallus idemque procax non erubuit vociferari, omnem contineri scientiam!

Quare sic judicate AA!, hanc academicam institutionis formam, vere eruditam, vere classicam, nobis pie sancteque servandam esse posterisque tradendam. Sic, quaemadmodum inter alias gentes suum locum tuetur parva gens Batavorum, sic inter universitates suum pariter tuebitur vindicabitque et locum et nomen academia Lugduno-Batava!

De institutione academica dixi ut potui ac debui, eam mihi perfectissimam illius speciem animo cogitationeque informans, ad quam omnia nostra consilia, omnem artem, omnem denique disciplinam dirigere nostram oportebit: neque qualem video, sed qualem mihi opto inprimis, talem mihi inter dicendum proposui. Qua quidem in re sicubi peccavero, vos mihi, quaeso, ignoscite AA! neque me culpate, quod ne in hac quidem aetatis nostrae perversitate et bonorum studiorum contemptu de academia nostra rebusque academicis bene sperare desinam.

Neque vos arbitror, de ipsa bene sperare desiistis, viri perillustres, ejusdem Curatores! quos salvos atque incolumes esse, laetamur omnes, vos eorum majorum successores, qui sic optime academiae salutem curare censebant, si Scaligeros, si Salmasios, si principes litterarum heroës, quovis pretio summisque honoribus ad nos ut venirent, invitassent; quo factum est, ut ab

ipso principio et nascente fere academia Lugduno-Batava fieret sacrarium litterarum atque alma Musarum sedes, bonae denique artium doctrinarumque caussae firmissimum propugnaculum. Horum ad exemplar ea vobis firma stat sententia, nulla re melius aut aptius institutioni consultum fore, quam virorum pulcri verique amore ac studio flagrantium disciplina. Nam quid musea, quid bibliothecae, quid aedes publicae, res istae inanimatae quid prosunt, nisi spiritus intus alat hominumque ingenio foecundentur. Itaque pergite, viri amplissimi! res nostras curare et communis servate tam patriae, quam academiae amorem!

Nos collegae conjunctissimi! ejusdem praeclari muneris et officii socii parique artium et scientiarum studio cognati, unam tuemur institutionis academicae caussam: quodque singuli efficere nequeunt id junctis enitimur perficere viribus, ut ad omnem humanitatem omnemque ingenii cultum informetur juventus academica. Vos litterarum humaniorum interpretes ac priscae venustatis ei elegantiae custodes! seculi nostri barbariem ab ipsa propellitis eique eximium illid pulcri exemplar spectandum obfertis, ipsum in pulcro sectantes verum. Vos mathematici et physici! huic verum contuendum monstratis et in vero, quod inest, pulcrum, exponitis: utrique in pulcro et vero unam, qua excellunt, sequimini simplicitatem. Sic non vestrarum disciplinarum cultoribus tantum, verum etiam theologis, jureconsultis, medicis prodesse studetis: iisque profuturi estis, quotquot bonarum artium ac disciplinarum studia vere diligant. De disciplinarum sive utilitate, sive praestantia inter nos non pugnabimus. Nam est cuique sua ad hominem exolendum egregia vis et efficacitas. Sed de veritatis amore hujusve stabilitate et constantia pulcrum nobis certamen ineundum est, in quo qui perseverent ac perstent, eos primos, eos principes, eos optimos in hac nostra republica viros salutabimus. Nescio, quid alii sentiant. Mihi nullibi magis institutionis academicae vis atque eximia indoles eminere videtur, quam in pulcro hoc civium academicorum de veri amore certamine. Nam hoc quidem non opes parantur, non gloria, non potestas, sed animo ingeneratur virtus, quae nobilitat. Unam igitur concordibus animis rempublicam hanc litterariam curemus, quae tunc maxime florebit, quum non nobis nostraeque scientiae duntaxat, sed huic inprimis academiae vixerimus, communem in privata cujusque et pro-

priam in sociorum salute propugnantes. Atque eo potissimum consilio senatus ille academicus, cui praeesse mihi licuit, constitutus est, ut hanc communem vindicaremus reipublicae salutem. Nam patrum auctoritate sancita vox est: *concordia res parvae crescunt.*

Hoc etiam nomine te compello, amicissime van Oordt! qui ad hanc nobiscum tuendam rempubl. acad. vocaris. Te quam gratum mihi sit, collegam ejusdemque academiae civem alloqui, antea per literas significavi, nunc publice testor. Nosti, vir optime! quae ab ineunte juventute inter nos exstiterit studiorum et animorum necessitudo: quam auxit deinde communis Heusdii amor. Ad tanti viri nomen animo commovemur ambo. Quis unquam homo fuit magis humanus? Quis pulcri, veri, boni amantior? Sique sapientiae amore ac studio philosophiam judicemus, quis magis philosophus? Tu anima sancta! haud invitus illuc migrasti, quo pulcrum, verum, bonum suo splendore lucent: in beatas illas, in quas mente cogitationeque tendebas, Socratis, Platonis, Ciceronis, germanorum sapientiae amicorum, sedes. Nos ita tui memoriam colemus, ut animo in veritatem converso, tuum, quod nobis imitandum reliquisti, sequamur exemplar!

Tu quoque mihi compellandus es Cl. Verdam! dilecte nostri Gelderi discipule, tanto magistro perdigne! Tu praeceptori tuo successor datus, huic ita succedas, ut illius otium cum dignitate tuis nobis laboribus compenses nosque alterum nobis Gelderum datum esse, te mathesin docente, gaudeamus!

Et vobis novum munus gratulamur, eruditissimi viri juvenes Meursinge et Hoogvliet! Weijersii nostri, Legati Warneriani interpretis, adjutores! Ut ille scholae Hamakerianae decus est et ornamentum, ita vos estis eximiae nobis disciplinae Weijersianae testes. Sic vivit inter nos et perennat nobilis eruditorum progenies. Sic discipulorum pietate praeceptorum tantorum digne colitur memoria!

Etiam opes nostrae hoc anno multum increverunt: tum Bibliothecae publicae, quae aucta est Codd. MSS. Orientalibus sexaginta duobus, nec non docto labore duumvirorum meritissimorum Kraijenhoff et de Gelder, quem justis encomiis praedicavit peritus harum rerum judex, Uylenbroekius noster; tum Musei numismatum, cui accesserunt tam moneta, quam nummi memoriales, sive historici, insigni numero.

Museum anatomicum quosnam recondat thesauros, Sandifortius nobis exponere pergit, doctus ipsius interpres: idque non jejune, aut tenuiter, sed plene, ut solet, et copiose.

Memoravi academiae res prosperas. Nullaene mihi memorandae sunt adversae? Ad hanc quaestionem quid respondebo, adolescentes optimi? Vos respondete ipsi, non verbis, sed rerum testimoniis. Vos ne poeniteat, mortales inimicitias, sempiternas amicitias habere; neque eos generosos putate et honestos, qui cunctando, sed qui amando, qui amicitiam redintegrando, restituunt rem. Quid statis! Non spectaculis et pompa, sed concordia hujus academiae vestrae natalem digne celebrabitis! Agite dextris jungite dextras eoque pacto foedere, tanquam hymno pulcherrimo, divinum laudate amorem!

Ita mihi magistratu abeunti, ita successori magistratum ingredienti, ita vobis Professores Clarissimi! ita omnibus academiae civibus hunc diem Deus fortunet!

DIXI.

ACTA ET GESTA IN SENATU

ADDITAMENTUM I. ORATIONI RECTORIS.

A. 1839.

Die 17 Aprilis. Quoniam constabat Magnum Principem Russiae die 18 Aprilis Leidam esse venturum, de tempore et loco salutandi Principis deliberatum est. Res commissa Rectori et senioribus. Faceret Rector, quod Academiae bonum et honestum arbitraretur.

Die 22 Aprilis. Pro-Rector ad Senatum retulit, quo modo, absente Rectore Magnifico., rem in causa Russici Principis gesserit. Rem ita gessit.

Die 18 Aprilis Pro-Rector Seniores in Senaculum vocavit. Brevi antea quam institueretur deliberatio, factus est certior, Principem constituisse ipsum Academiam visere. Venit cum Principe Arausiae et illustri comitatu. Duo e Senioribus eum ad valvas Academiae salutantes, in Senaculum deduxerunt, ubi exceptus est a Pro-Rectore, rogatusque ut sederet in sede Rectoris, et ipse et Princeps Arausiae, hic ad sinistram Russi, sederunt. Pro-Rector sedens e regione, Principem Latine sic allocutus est:

« ALEXANDER NICOLAI FILI, Magne Princeps Russiae!

« Pro-Rector et Senatus Academiae Leidensis Te salutamus, « nobisque et Tibi gratulamur de adventu tuo in Academiam, « olim praesentia CAESARIS PETRI ornatam, multorumque ex « Russia nobilium altricem. »

Princeps humane respondit sermone Francico, et aliquamdiu

moratus discessit. Princeps Arausiae Pro-Rectori gratias egit pro honore Russiae Principi et ipsi habito. Duo ex senioribus Princrpes ad valvas Academicae reduxerunt.

Rector Magnificus hodie Pro-Rectori pro re bene gesta gratias egit.

Die 12 Julii. Lecta est Curatorum Epistola de Cl. J. F. VAN OORDT, Theol. Prof. in Acad. Groningana, ad Theologiam in nostra docendam invitato.

Pro-Rector ad Senatum retulit de Principe Arausiae haereditario et conjuge Sophia Wurtebergensi propter matrimonium salutandis.

Die 10 Sept. Pro-Rector retulit reges propter matrimonium Principis Arausiae et Sophiae Wurtebergensis a legatis ex senatu Academico esse salutatos.

Lecta est epistola Curatorum de GIDEONE JANO VERDAM, Mathes. Mag. Philos. Nat. Doct. vocato in Academiam Extraordinario Professore jure suffragii et beneficiorum ordinarii Professoris.

Lecta est epistola Curatorum de Vexillo adolescentium Academicorum, qui a 1830 arma pro Patria et Rege sumserunt, reponendo, ubi optime maneret: itaque fieret, quod Rex decreto diei 11 Juuii 1839 jussit. Curatores diem dixerunt 21 Septembris, si Senatus idem censeret. Censuit Senatus, et alia cum Curatoribus ordinavit.

Die 21 Sept. Pro-Rector, sequente Senatu et militibus Academicis cum vexillo in auditorium Academicum descendit, habuitque, coram Curatoribus et ingenti auditorum multitudine, orationem tempori consentaneam. Recitata decreti Regii sententia, cum signifero, quatuor Professoribus, centurione et militibus Academicis in senaculum profectus, vexillum, a signifero acceptum, reposuit.

In auditorium reversus, orationem absolvit. Milites Academici deinde in senaculum, quod petierant, admissi, Pro-Rectori et Senatui gratias egerunt.

Die 30 Nov. Cl. G. J. VERDAM munus auspicatus est habita oratione.

Lecta est epistola Curatorum, scribentium, legatum Baronem KRAAYENHOFF ipsis dono dedisse omnes libros MSS. de negotiis Geodaeticis et Astronomicis, ab a. 1802 — 1811 in Hollandia (hodie regno Neerlandiarum) gestis: Curatores donum lubentes accepisse, inque Bibliothecam Academicam reposuisse: additum erat exemplum epistolae, a Barone KRAAYENHOFF ad Curatores scriptae.

Die 11 Dec. Cl. J. F. VAN OORDT, munus auspicatus est habita oratione.

Die 29 Dec. Senatus designavit viros Cl.

J. R. THORBECKE.
J. CLARISSE.
J. VAN DER HOEVEN.
G. L. MAHNE, quorum nomina ad Regem deferantur, ut inde Rectorem Magnificum legat.

Senatus scribam creari jussit unum ex quatuorviris

H. G. TYDEMAN.
G. SANDIFORT.
J. CLARISSE.
J. VAN DER HOEVEN.

Die 29 Dec. Rector retulit se ex Senat. decreto d. 24 Dec. cum senioribus salutavisse ALEXANDRUM, Principem Neerlandiarum, qui sedem rerum suarum Leidae fixerat.

Lecta est epistola Curatorum cum Regio decreto de lecto Rectore Magnifico Cl. J. R. THORBECKE.

Creati sunt Asssores Cl.
VAN OORDT.
UYLENBROEK.
WEYERS.
BROERS.

A. 1840.

Die 8 Febr. Rector refert in conventu Curatorum, Rectoris et Assessorum, Cl. H. G. TYDEMAN, creatum esse scribam Senatus Academici in annum sequentem.

Rector cum Senatu caeterisque Professoribus in auditorium descendit, et orationem recitavit de *Institutione Academica*. Tum scriba legit decretum Regium de novo Rectore, et nomina scribae et assessorum edidit. Denique Senatus caeterique Professores novum Rectorem in senaculum deduxerunt et salutarunt.

ADDITAMENTUM II. ORATIONIS RECTORIS MAGNIFICI.

INCREMENTA MUSEI NUMMARII

UNIVERSITATIS LUGDUNO-BATAVAE,

CORNELIO PRUYS VAN DER HOEVEN,

VIRO CLARISSIMO,

RECTORE MAGNIFICO.

MDCCCXXXIX — MDCCCXL.

Incrementa Musei constant nummis cum coëmtis, tum donatis.

Coëmti ex subsidiis annuis sunt nummi aliquot Romani, ut et medii quod dicitur aevi; praeterea nummi memoriales (*Gedenk- en Legpenningen*) patrii, tum qui describuntur in operibus Mierisii et Loonii, tum qui postea demum cusi sunt; nummi consulares, vulgo *Vroedschapspenningen* dicti, civitatum Harlemi, Roterodami, Delphorum, Leovardiae atque Sylvae Ducis; — nummi memoriales Angliae, Belgii, Franciae et Helvetiae; — moneta sive nummi argentei et aenei Neerlandiae, Germaniae, Bohemiae, Poloniae, Russiae, Daniae, Angliae, Helvetiae, Hispaniae, Italiae, Insularum Ionicarum sub ditione Angliae, Gibraltari, Turciae, Indiae vulgo dictae *Hindostan*, Societatis pristinae Orientalis Neerlandicae, insulae Taprobanes (*Ceylon*) Tranquebari, ditionis Maroccanae, Coloniarum Demerary et Essequebo.

Donatos nummos debemus benevolentiae partim Viri Nobilissimi, magno munere publico fungentis Hagae Comitum, qui Museum multis nummis argenteis Italicis, Helveticis, Germanicis ditavit, sed nomen suum modeste celari voluit, partim dono dederunt viri spectatissimi G. van Orden, Burgimagister Zaandamensis, aliquot nummos Anglicos medii aevi et variorum

pagorum Helvetiae nummos; A. Blussé van Oud-Alblas nummos aeneos variarum regionum, Angliae inprimis et Belgii; J. Cremer van den Berch, vir Cons. magnum nummum argenteum, *scudo* dictum, Gregorii XVI, Pontificis Maximi, H. G. Tydeman, v. cl., nummum minorem argenteum (*schelling* vulgo dictum) civitatis Daventriae; P. Verkade, tabellio Vlaardingensis, aliquot nummos aeneos Reipublicae Graecae, Capo d'Istrias, Viro Illustrissimo, Praefecto.

Scripsi Lugduni-Batavorum,
mense Februario CIƆIƆCCCXL.

P. O. VAN DER CHIJS.

INCREMENTA MUSEI NUMMARII

UNIVERSITATIS LUGDUNO-BATAVAE,

CORNELIO PRUYS VAN DER HOEVEN,

VIRO CLARISSIMO,

RECTORE MAGNIFICO.

MDCCCXXXIX — MDCCCXL.

Incrementa Musei constant nummis cum coëmtis, tum donatis.

Coëmti ex subsidiis annuis sunt nummi aliquot Romani, ut et medii quod dicitur aevi; praeterea nummi memoriales (*Gedenk- en Legpenningen*) patrii, tum qui describuntur in operibus Mierisii et Loonii, tum qui postea demum cusi sunt; nummi consulares, vulgo *Vroedschapspenningen* dicti, civitatum Harlemi, Roterodami, Delphorum, Leovardiae atque Sylvae Ducis; — nummi memoriales Angliae, Belgii, Franciae et Helvetiae; — moneta sive nummi argentei et aenei Neerlandiae, Germaniae, Bohemiae, Poloniae, Russiae, Daniae, Angliae, Helvetiae, Hispaniae, Italiae, Insularum Ionicarum sub ditione Angliae, Gibraltari, Turciae, Indiae vulgo dictae *Hindostan*, Societatis pristinae Orientalis Neerlandicae, insulae Taprobanes (*Ceylon*) Tranquebari, ditionis Maroccanae, Coloniarum Demerary et Essequebo.

Donatos nummos debemus benevolentiae partim Viri Nobilissimi, magno munere publico fungentis Hagae Comitum, qui Museum multis nummis argenteis Italicis, Helveticis, Germanicis ditavit, sed nomen suum modeste celari voluit, partim dono dederunt viri spectatissimi G. van Orden, Burgimagister Zaandamensis, aliquot nummos Anglicos medii aevi et variorum

pagorum Helvetiae nummos; A. Blussé van Oud-Alblas nummos aeneos variarum regionum, Angliae inprimis et Belgii; J. Cremer van den Berch, vir Cons. magnum nummum argenteum, *scudo* dictum, Gregorii XVI, Pontificis Maximi, H. G. Tydeman, v. cl., nummum minorem argenteum (*schelling* vulgo dictum) civitatis Daventriae; P. Verkade, tabellio Vlaardingensis, aliquot nummos aeneos Reipublicae Graecae, Capo d'Istrias, Viro Illustrissimo, Praefecto.

Scripsi Lugduni-Batavorum,
mense Februario CIↃIↃCCCXL

P. O. VAN DER CHIJS.